

JOURNALISM

ЦИКЛ МАТЕРІАЛІВ, ПРИСВЯЧЕНИХ ВОЛОНТЕРСЬКОМУ РУХУ УКРАЇНИ

Близнюк Андрій Сергійович

к.ф.н., доцент

Левчук Вероніка Володимирівна

Студентка

Житомирський державний університет імені Івана Франка

м. Житомир, Україна

Вступ./Introduction. Волонтерський рух в Україні став не лише соціальним феноменом, а й одним із ключових чинників формування громадянського суспільства, особливо в умовах війни та масштабних криз. Після початку повномасштабного вторгнення росіїв Україну у 2022 році волонтерська діяльність набула безпрецедентного масштабу, об'єднавши мільйони українців навколо спільної мети – допомоги армії, підтримки постраждалих, забезпечення гуманітарними ресурсами та психологічною підтримкою населення. У цих умовах волонтерство перестає бути справою окремих ентузіастів, трансформуючись у системну, координаційну силу на рівні громад, міст і країни загалом.

Ціль роботи./Aim. популяризувати волонтерський рух як один із ключових чинників стійкості українського суспільства, підвищити рівень поінформованості та емоційної залученості громадян до волонтерських ініціатив.

Матеріали та методи./Materials and methods. У дослідженні застосовано журналістські методи пошуку інформації: інтерв'ювання, спостереження, аналіз контенту. Також використано елементи соціологічного аналізу (аналіз результатів опитувань, вторинних даних), а також візуально-

комунікативні підходи до побудови інформаційних повідомлень.

Результати та обговорення./Results and discussion. У сучасних умовах глобалізації та трансформації ринку праці волонтерствовирізняється як інноваційна форма соціально-трудова відносин, що охоплює мільйони людей у всьому світі. Добровільна участь у соціально значущій діяльності дедалі більше визнається потужним ресурсом для розвитку суспільства, особливо в соціальній сфері. У країнах Європи, Азії, Північної та Південної Америки волонтерство вже давно стало поширеним явищем і невід’ємною частиною громадянського життя. Добровольці цих країн об’єднуються в потужний глобальний рух, який активно підтримується міжнародними організаціями. У світовому дискурсі волонтерство поєднує як морально-етичні, так і прагматичні мотиви. Дослідження Національного центру волонтерської роботи у Великій Британії засвідчують, що основним мотивом участі в добровільному русі є прагнення до соціальної єдності – 32% опитаних зазначили потребу у відчутті спільності з іншими людьми. Інші фактори включають бажання самореалізації, здобуття професійних навичок, соціалізації та навіть непрямої вигоди через підтримку організацій, що залучають волонтерів. Світовий волонтерський ринок охоплює різні види діяльності – від медичної допомоги та соціального супроводу до участі в екологічних, культурних, освітніх проєктах. Попри те, що волонтерська праця не оплачується, вона має значну економічну цінність: виконання завдань, які інакше вимагали б значних фінансових витрат. Зокрема, економічний ефект від діяльності волонтерів визнається на національному та міжнародному рівнях. Загалом, розвиток волонтерського руху в світі є індикатором рівня громадянської активності, становлення демократичних процесів та ефективного функціонування громадянського суспільства. Чим більше держави підтримують добровільну діяльність на законодавчому та організаційному рівнях, тим активніше розвивається ринок волонтерства та зростає його вплив на суспільство. Волонтерство в Україні у 2024–2025 роках продовжує залишатися потужним соціальним, культурним і економічним інструментом, що суттєво впливає на розвиток громадянського суспільства. В

умовах затяжної війни, економічної нестабільності та постійного соціального напруження волонтерська діяльність стала не лише символом солідарності, а й одним із головних джерел підтримки державних інституцій, Збройних сил України та незахищених верств населення. В сучасних реаліях волонтерський рух перетворився на вагомий соціальний ресурс, який не лише допомагає долати наслідки війни, а й стимулює розвиток соціального підприємництва, інновацій та технологічних рішень. У період воєнного стану в Житомирській області активізувався волонтерський рух, зокрема, шляхом створення структурованих органів координації діяльності волонтерів. При Житомирській обласній військовій адміністрації була утворена Рада волонтерів тимчасовий консультативно-дорадчий орган, головна мета якого полягає в забезпеченні ефективної підтримки волонтерської діяльності, а також координації взаємодії між волонтерськими організаціями, місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування. До складу Ради увійшли представники 20 громадських і благодійних організацій, а також релігійної громади. Такий склад свідчить про широкий спектр учасників волонтерського сектору в регіоні. Серед членів органу не лише активісти, а й представники політичного середовища, що підкреслює високий рівень залученості громадських діячів у підтримку волонтерської сфери. Зокрема, до Ради входять: депутатка Житомирської міської ради Ірина Гладка, яка очолює ГО «Союз переселенців «Мир на долоні»; депутатка обласної ради Людмила Кицак, заступниця керівника БО «Фонд Богдана Кицака»; депутатка міської ради Неля Ковалюк, яка керує ГО людей з інвалідністю «Молодь. Жінка. Сім'я», а також Олена Розенблат, директорка благодійного фонду родини Розенблат. У межах інформаційного продукту циклу матеріалів, присвячених волонтерському руху України, важливо дотримуватися чинних нормативно-правових стандартів, що регламентують волонтерську діяльність. Основним документом, який визначає юридичні засади такої діяльності, є Закон України «Про волонтерську діяльність». Він окреслює форми організації волонтерства, права й обов'язки волонтерів, а також вимоги до організацій, які залучають громадян до

благодійної допомоги. Таким чином, інформаційний продукт - цикл матеріалів про волонтерство базується на актуальних нормах права і стандартах, які регулюють діяльність неприбуткових організацій, індивідуальних волонтерів та ініціативних груп. Забезпечує правову коректність і достовірність змісту, адаптованого під аудиторію, яка прагне краще зрозуміти структуру та правила функціонування волонтерського руху в Україні. У процесі масштабування волонтерської або благодійної діяльності, а також під час переходу до системної організації допомоги, постає потреба в офіційному оформленні діяльності через створення юридичної особи. В українському законодавстві передбачено кілька можливих організаційно-правових форм, які можуть бути використані для цих цілей. Найпоширенішими є громадські організації (ГО) та благодійні фонди (БФ). Діяльність ГО та БФ регулюється різними законами.

Громадські організації функціонують на підставі Закону України «Про громадські об'єднання» (від 22 березня 2012 року № 4572-VI). Цей закон визначає, що основною метою ГО є захист прав і свобод фізичних осіб, а також задоволення суспільних інтересів, зокрема соціальних, економічних, культурних, екологічних та інших. ГО мають ширший спектр діяльності, зокрема можуть реалізовувати освітні, культурні, адвокаційні та інші суспільно значущі проекти. Один із ключових моментів у цій формі волонтерської діяльності - це документальне підтвердження витрат. Всі кошти, які витрачаються на благодійні цілі, повинні бути документально підтверджені (чеками, квитанціями, виписками з рахунків, актами виконаних робіт тощо). Це є важливим інструментом для підтвердження законності витрат і визначення їх обсягу. Оскільки благодійники-фізичні особи можуть мати кілька рахунків, важливо контролювати, щоб усі витрати, що здійснюються через ці рахунки, мали чітке підтвердження, а також щоб ці витрати відповідали умовам, визначеним Податковим кодексом України.

Оцінка обсягу продукту та кількісна характеристика волонтерських матеріалів у рамках індивідуального волонтерства має велике значення не лише з точки зору організації допомоги, а й для законодавчого регулювання цієї

діяльності. Правильний облік зібраних коштів та їх витрат, а також документальне підтвердження кожного етапу дозволяє не лише забезпечити ефективність і прозорість волонтерської діяльності, а й гарантує відповідність усім вимогам податкового законодавства.

Підготовка волонтерських матеріалів є комплексним і трудомістким процесом, що вимагає значних ресурсів на всіх етапах від планування до публікації. Процес підготовки включає різноманітні витрати, які можна класифікувати за кількома основними категоріями: фінансові, матеріальні, кадрові, технічні, інформаційні та особистісні. Кожен з цих аспектів має свою специфіку, що відображає як витрати, так і трудові ресурси, необхідні для успішного виконання завдань.

Підготовка волонтерських матеріалів є важливим етапом у діяльності будь-якої волонтерської програми, оскільки вона забезпечує ефективну організацію та реалізацію волонтерської діяльності. Розподіл витрат на фінансові, матеріальні, кадрові, технічні, інформаційні та особистісні категорії дозволяє зрозуміти, які ресурси необхідно залучити на кожному етапі підготовки та публікації матеріалів.

Волонтерство - це безкорислива діяльність, яка спрямована на допомогу іншим людям, громадам або окремим соціальним групам. Волонтери віддають свій час, ресурси та енергію для поліпшення ситуації в різних сферах від підтримки дітей та літніх людей до допомоги в організації культурних подій чи заходів для постраждалих від стихійних лих. Волонтерство є важливою складовою соціальної та гуманітарної діяльності, що позитивно впливає як на самих волонтерів, так і на людей, яким надається допомога.

Волонтерство є потужною силою соціальної змінності, яка має глибоке значення не тільки для тих, хто отримує допомогу, але й для самих волонтерів. Воно охоплює широкий спектр діяльності, що направлена на вирішення проблем соціальної нерівності, надання підтримки у випадках надзвичайних ситуацій, сприяння розвитку громади та забезпечення доступу до необхідних ресурсів тим, хто цього потребує. Це безкорислива допомога, що сприяє

соціальній згуртованості, підтримує людей, котрі переживають складні життєві ситуації - війни, природні катастрофи, чи інші обставини, які обмежують доступ до базових потреб. Мій досвід волонтерської діяльності тісно пов'язаний із допомогою дітям, що пережили травматичні обставини, зокрема, війни. В умовах, коли країна переживає складні часи, діти, які стали жертвами таких ситуацій, потребують не лише матеріальної, але й емоційної підтримки. Моя участь у таких проектах була спрямована на надання цим дітям відчуття безпеки та радості, що дозволяє їм хоча б на деякий час забути про пережите і знову відчувати себе щасливими. Важливою частиною мого досвіду стали ініціативи, що допомагають створити для дітей середовище радості та підтримки. Війна і її наслідки мають серйозний вплив на психоемоційний стан дітей. Згідно з дослідженнями, діти, які пережили війну, часто стикаються з проблемами в розвитку та відчувають депресії, тривожність і стрес. Волонтери в цьому контексті виконують важливу роль, надаючи психологічну підтримку і сприяючи відновленню емоційної рівноваги у дітей. Моя участь у цих проектах допомогла не тільки тимчасово розвіяти сум, але й створити середовище, в якому діти відчували себе в безпеці, оточені увагою та турботою. Сьогодні волонтери не лише допомагають вони формують нову якість взаємодії громадян із державою. І якщо забезпечити їхню безпеку, надати підтримку та визнання, волонтерство стане однією з ключових сил у процесі не лише спротиву, але й повоєнної відбудови України.

Проведена творча дослідницька робота на тему волонтерського руху в Україні в умовах війни засвідчує актуальність та значущість обраної теми як у соціальному, так і в медійному контексті. На всіх етапах виконання завдань було дотримано міждисциплінарного підходу поєднано аналітику, дослідницьку діяльність, практичну комунікацію та креативне медіавиробництво. У межах першого етапу було зібрано та систематизовано літературні, публіцистичні та аудіовізуальні джерела, які висвітлюють феномен волонтерства у вітчизняному й зарубіжному контекстах. Яке дало змогу побачити динаміку змін і трансформацій цієї соціальної практики: від

стихійних ініціатив під час Революції Гідності до структурованих горизонтальних мереж підтримки в умовах повномасштабної війни. Другим кроком став комплексний аналіз історичних витоків українського волонтерства, його ментальних і мотиваційних засад, а також чинної нормативно-правової бази. Та дало підґрунтя для глибшого розуміння феномену волонтерства як вияву громадянської солідарності, національної гідності та готовності брати відповідальність за долю країни. Третє завдання аналіз сучасного стану волонтерства в умовах війни було реалізоване шляхом огляду реальних практик, свідчень учасників, медіаматеріалів, інтерв'ю та аналітичних даних. Встановлено, що волонтерський рух на Житомирщині є не лише способом оперативної допомоги, а й чинником соціальної згуртованості, моральної підтримки та духовного опору агресії.

У межах практичної частини було створено цикл власних інформаційних матеріалів публікацій, інтерв'ю, інфографік, дописів у соціальних мережах, спрямованих на популяризацію волонтерського руху, зокрема серед молоді. Описано концепцію створення цих матеріалів: акцент зроблено на емоційно-ціннісному компоненті, верифікованості даних, адаптації до потреб цільової аудиторії. П'яте завдання передбачало визначення аудиторії – нею стала активна молодь, студенти, а також ширше коло громадян, які цікавляться соціальним життям і прагнуть долучитися до змін. Дало змогу чітко сформулювати меседжі й підібрати відповідні формати.

Шосте завдання полягало в аргументації вибору форм подачі: пріоритет було надано візуально привабливому контенту, простій мові викладу, стислості, інтерактивності як найбільш ефективним засобам комунікації в умовах цифрового інформаційного середовища. Завершальним етапом стало створення пояснювальної записки до всієї роботи, де обґрунтовано концепцію, цілі, завдання та логіку реалізації проекту, а також отримано рецензію, яка засвідчила відповідність роботи вимогам, актуальність тематики й практичну цінність запропонованого медіапродукту.

Таким чином, поставлені завдання були реалізовані в повному обсязі, а

результати роботи не лише демонструють глибоке занурення в тему, а й мають прикладне значення сприяють підвищенню обізнаності суспільства про волонтерство, формуванню позитивного іміджу волонтерів, мобілізації громадських ініціатив та розширенню горизонтів громадянської участі в післявоєнній відбудові України. Отже, ця робота – не лише дослідницький проєкт, а й реальний внесок у розбудову суспільства солідарності та підтримки.